

Source

Obseg in vpliv nasilja v medijih v Sloveniji
dragan petrovec

POVZETEK

Mediji poročajo o kriminaliteti na senzacionalističen način.

V skladu s povpraševanjem občinstva se osredotočajo na najbolj spektakularne izraze nasilja, poleg tega pa se jim posvečajo v obsegu, ki je povsem nesorazmeren z dejansko količino storjenih nasilnih dejanj.

Po drugi strani mediji včasih sploh ne poročajo o najbolj skrajnem nasilju, da bi ohranili vtis o poštenosti posameznikov ali družbenih sistemov

#####

Ker se javnost počuti ogroženo in ker ima vtis, da je sistem odpovedal, postane dovtetnejša za vigilantske pobude in druge zahteve po samopomoči

V luči teh ugotovitev raziskuje študija poročanje o nasilju v slovenskih tiskanih medijih in v programih televizijskih postaj.

Rezultati so med drugim pokazali, da POP TV predvaja znatno večji delež nasilnih vsebin in vsebin, ki predstavljajo nesreče, kot TV SLO 1, in to kaže očitno razliko v uredniški politiki.

V Slovenskih novicah, najbolje prodajanem slovenskem dnevniku, znašajo prispevki z nasilno vsebino 19-odstoten delež celotne vsebine.

»e ne upoštevamo prilog, ki so skoraj v vseh primerih nevtralne ali tematsko nenasilno opredeljene, znaša nasilna vsebina v Slovenskih novicah celo 29 odstotkov celotne vsebine.

Na naslovnica Slovenskih novic pa tvori nasilje kar 66,7 odstotka celotne vsebine.

Za primerjavo rabita podatka, da je nasilne vsebine v Dnevniku 8,6 odstotka, v Delu pa zgolj 3,1 odstotka

#####

Treba je ustvarjati kulturo, v okviru katere bo medijsko občinstvo znalo razlikovati med dobrim in slabim.

Avtor se zaveda, da bo tak proces izjemno težaven, saj mu stojijo na poti tako voajersko zanimanje občinstva za nasilno vsebino kot ekonomski interesi ponudnikov take vsebine

Na koncu avtor ponudi delno rešitev, in sicer uvedbo strokovnih teles v televizijskih in časopisnih hišah, ki bi se ukvarjala s predstavljanjem nasilja v medijih

1. UVOD

Svet je videti poln nasilja.

Informacije o kriminalu nam prinašajo mediji vseh vrst. Časopisi, televizija in v zadnjem času internet.

A tudi sredstva javnega obveščanja se vedejo v skladu s trdnimi zakonitostmi.

Pisanje o kriminalu privlači bralce. Zato se pogosto dogaja, da kriminalitete o zdaleč ni toliko, kolikor besed in slikovnega gradiva ji je posvečenih.

Graef piše, da lahko v nekaterih časopisih zavzema delež poročanja o specifičnem nasilju tudi 50 odstotkov, medtem ko je dejanska struktura nasilja le 6 odstotkov (Graef, 1992).

Tako postaja jasno, da je svet v resnici prepleten z nasiljem, da pa mediji prinašajo le del tega, tistega najbolj spektakularnega, ki se najuspešneje trdi. Ta senzacionalistični prijem pri obravnavanju kriminalitete je vzrok, da se v naši predstavi izoblikuje podoba, da je nasilja desetkrat več, kakor ga je po statističnih podatkih

Enako res je, da se dogaja skrajno nasilje, o katerem mediji ne poročajo kaj prida, včasih ga tudi načrtno zamolče, da se ohranijo miti in legende o poštenosti posameznikov ali družbenih sistemov

Noam Chomsky je analiziral besedila Ėasopisnih Ėlankov in ugotovil, kako se mediji izogibajo pisanju o tistem, o Ėemer bi morali pisati, da bi ljudje vedeli, kaj se v resnici dogaja

#####

Tako pisanje zbuja v javnosti obĖutek, da je kaznovalna politika preblaga in da bi bilo treba zaostriti vse, kar je povezano s prepreĖevanjem kaznivih dejanj. Policija bi morala imeti veĖ pristojnosti, obdolĖenci in obsojenci pa bistveno manj pravic in ugodnosti

V druĖavljanih nastaja pri takem pisanju, ki zbuja obĖutke ogroĖenosti, pogosto Ŗelja po samopomoĖi.

Ker pravosodni sistem oĖitno odpoveduje, nastajajo vigilantske pobude in v Ljubljani smo pred leti lahko videli tudi zametke »vaĖkih straŭ

»e se zdi, da v kakĖnem trenutku zmanjka domaĖega kriminala, mediji z lahkoto poseĖejo po novicah o zloĖinih na tujem.

Ti so pogosto okrutnejĖi od domaĖih, zato je neizogiben strah, ki ga preberemo med vrsticami – stvar Ėasa je, kdaj se bo to zgodilo na Slovenskem

Morda utegne strokovno bolj podkovani bralec v tej knjigi pogreĖati teorije o vplivu nasilja v medijih na gledalca oziroma bralca.

O tem je veliko del.

Eno novejĖih je Potterjevo O nasilju v medijih (Potter, 1999).

Avtor navaja Ŗtevilne teorije, ki poskuĖajo razloĖiti vpliv medijev in njihovih sporoĖil na nastajanje vedenjskih vzorcev pri gledalcu.

Med njimi omenja bioloĖke, ekoloĖke, kognitivne in interakcionistiĖne. (ibid: 21.24)

Vendar vse privedejo do nespornega sklepa, da tovrstno nasilje uĖinkuje na prejemnika.

Med vplivi so zlasti oĖitni trije:

a) gledalec privzame agresivne vedenjske vzorce oziroma se nauĖi tovrstnega reagiranja;

b) pogosto sreĖevanje z nasiljem v medijih zmanjĖa gledalĖevo obĖutljivost za nasilje;

c) marsikaterega gledalca postane strah. (ibid: 25)

Ėtevilne raziskave, ki jih navaja Potter, dokazujejo neposredni vpliv medijskega nasilja na poveĖanje dejanskega nasilja v druĖbenem okolju.

Ko so na kakĖno obmoĖje vdrli televizijski programi z izrazito nasilno vsebino, je bilo mogoĖe v razmeroma kratkem Ėasu opaziti poveĖani obseg resniĖnega nasilja v istem prostoru. (ibid: 41)

#####

2. POROĖANJE O NASILJU IN ODZIVI NANJ

2.1. nekatere raziskave o nasilju v medijih

#####

Od tega se zdi najpomembneje, da bi vlada uredila objavljanje na internetu.

Za cenzuro medmreĖja se je izreklo kar 65 odstotkov vpraĖanih

Avstralski inĖtitut za kriminologijo je objavil Ŗtudijo Melanie Brown o nasilju v medijih (Brown, 1996). Ŗtudija navaja tele pglavitne ugotovitve:

1. gledanje nasilja je povezano z naraĖĖanjem agresivnosti, z zmanjĖevanjem obĖutljivosti za nasilje in z naraĖĖanjem strahu pred kriminaliteto;

2. nasilje v javnih medijih utegne vplivati na nasilna kazniva dejanja, vendar to nasilje ni edini razlog; obstaja vrsta vplivov na nasilno vedenje;

3. nekateri ljudje utegnejo posnemati nasilno vedenje, ki ga vidijo na televiziji ali na videu;

4. razmerje med opazovanjem nasilnih prizorov in nasilnim vedenjem je dvosmerno: agresivni ljudje pogosteje gledajo nasilne prizore in ljudje, ki opazujejo nasilne prizore, so pogosteje nasilnega vedenja;

5. za učinkovanje nasilnih prizorov so najbolj dovzetni otroci, za njimi pa mlajši polnoletniki; moški so nekoliko dovzetnejši za vplive nasilnih prizorov kot ženske;

#####

Nekateri opozarjajo na pomembne razlike v obsegu kriminalitete, čeprav so gledalci podobno obremenjeni z nasilno vsebino.

Freedman pravi, da gledajo otroci v Kanadi in v Združenih državah Amerike tako rekoč isti program. Vendar sta število umorov v Kanadi in obseg nasilnih kaznivih dejanj na splošno veliko manjša kot v Ameriki.

Otroci na Japonskem pa gledajo verjetno najbolj grozljivo vsebino, čeprav večinoma animacije, število nasilnih kaznivih dejanj pa je skorajda zanemarljivo (Freedman, 1994: 854)

Poleg splošnega strahu pred naraščanjem nasilja zaradi nasilja polnih sporočil nastaja tudi strah pred naraščanjem samomorilnosti.

Nekatere študije so pokazale, da se je število samomorov povečalo zlasti potem, ko je bilo objavljeno natančno poročilo o samomoru, ki je vsebovalo tudi načrt izvršitve.

Nekateri ugotavljajo podobnosti med množičnim umorom leta 1987 v Hungerfordu v Angliji in masakrom v avstralskem mestu Clifton Hill.

Med obema tragičnima dogodkoma je preteklo prav malo časa, le deset dni. Upošteva se prav mogoči vpliv nasilnih prizorov na posameznike v družbi, a zavedajo se, da na različne ljudi nasilje različno vpliva, se politika, ki bi hotela delovati omejevalno na nasilno vsebino, srečuje z dvema izzivoma.

Prvi je ozavečanje gledalcev o vplivih nasilja, drugi pa je izogibanje mehanizmom, ki bi lahko sprožili nezaželeno vedenje pri dovzetnejših gledalcih. Cenzura praviloma ni ustrezna rešitev.

Dejstvo je namreč, da ima javnost pravico do informacij.

Poleg tega ustvarja fenomen »prepovedanega sadu«, ki postaja zato še bolj vabljiv, hkrati pa razmere za nastanek črnega trga.

Avstralski sistem pozna tako imenovano svetovanje in klasifikacijo, ki obveča gledalce o naravi predvajanega programa.

Televizijske hiše pa bi morale skrbeti za uravnotečenost programa.

Leta 1993 je bil sestavljen predlog zakona, ki bi v Združenih državah Amerike omejil nasilne vsebine na televiziji in v radijskih programih (Television and Radio Program Violence Reduction Act).

Predlagatelji so ugotovili, da prinašajo televizijski in radijski programi vse več nasilja v ameriške domove.

Več kot 25 odstotkov tako imenovanega programa prime time vsebuje zelo nasilna sporočila.

Ameriško pediatrično združenje ugotavlja, da se je v 80. letih obseg nasilja v najbolj gledanem času trikrat povečal.

Še posebno nasilne so postale oddaje za otroke.

Študijska Pensilvanijske univerze je ugotovila, da vsebujejo otroške oddaje več kot trideset nasilnih dejanj na uro (<http://www.duke.edu/~s.2>)

Nadalje so predlagatelji na podlagi statističnih merjenj ugotovili, da vidi povprečni otrok pred koncem osnovne šole na televiziji 8000 umorov in 100.000 nasilnih dejanj.

#####

V opisanem primeru je predstavljeno skorajda nemogoče uravnotečenje med - Američanom tako rekoč sveto - pravico do svobodnega izražanja, opredeljeno v prvem amandmaju, in (najbrž nujno) cenzuro očitno škodljive vsebine.

Leta 1995 je bila vložena pobuda za ureditev nasilja na televiziji (Violence on Television Initiative).

Tudi tukaj so predlagatelji postregli s podobnimi statističnimi podatki, po katerih vidi povprečni mladostnik do 18. leta 200.000 nasilnih dejanj in 40.000 umorov.

Pobudniki iniciative so se dogovorili s tremi ameriškimi ustanovami, ki porabijo največ denarja za oglaševanje (obrambno ministrstvo, pošta in Amtrak), o enotni politiki pri oglaševanju.

Dogovor je vseboval enotno definicijo nasilja

Pobuda je iz nasilne vsebine izključila dokumentarne programe, novice in oportna poročila.

Avtorji so poudarili, da v tem primeru ne gre za cenzuro, ampak za prostovoljni dogovor velikih korporacij oziroma federalnih pravnih oseb o ravnanju, ki da je v interesu vseh državljanov.

To pobudo so podprla tudi nekatera združenja, na primer Americans for Responsible tv, National Coalition on tv Violence in National Education Association.

Raziskava, ki jo omenja Petersik (Petersik, T.: Media Violence and Media Influence), je leta 1996 ugotovila, da 57 odstotkov vseh televizijskih oddaj vsebuje nasilno vsebino

Poleg tega dobra polovica otrok gleda televizijo brez staršev, sami ali s prijatelji.

Raziskava o nasilju na televiziji (National Television Violence Study, 1994.95) pa prinaša podatek, po katerem je 57 odstotkov nekaj na 'industrijska norma', koliko naj bi bilo nasilja na televiziji.

Vendar so med posameznimi programi izrazite razlike. Tako je na nekaterih kanalih kar 85 odstotkov nasilne vsebine. (ibid: 3)

Raziskovalci, ki so pripravili ta projekt, so ugotavljali nasilje v televizijskih oddajah. Pregledali so vrsto nadaljevanj, filmov, glasbenih video posnetkov, oddaj za otroke, poročil in podobno.

Ugotavljali so mogoče vplive televizijskega nasilja na gledalce.

#####

Za potrebe tako zastavljenega projekta so raziskovalci natančno pregledali 23 kanalov; njihovo vsebino so spremljali 20 tednov, vsak dan od 6. ure zjutraj do 23. ure zvečer

Tako so dobili podatke o 119 urah vsakega kanala, pri tem je bilo skupno pregledanih približno 2500 ur televizijskega programa na raznih kanalih. Ključna ugotovitev raziskave je bila, da pomeni način prikazovanja nasilja na televiziji tveganje za gledalce.

Potrdile so se vse tri izhodiščne hipoteze raziskave.

Gledalci se naučijo bolj agresivnega vedenja, za nasilje postanejo manj občutljivi in hkrati jih je bolj strah, da bodo postali žrtve nasilja

#####

Vendar lahko pričakujemo od mladih ustrezno vedenje, le če sami poskrbimo za njihovo ustrezno vodenje (Violence in the Media, 1999)

Ameriško združenje pediatrov je v sporočilu leta 2001 prav tako opozorilo na vrsto raziskav o nasilju v medijih (Some Things You Should Know About Media Violence and Media Literacy, 2001).

Med drugim poudarjajo, da povzroča nasilna vsebina pri otrocih naraščanje želje po vse več nasilja, tako rekoč svojevrstno odvisnost.

To nasilnost potem tudi prenašajo v resnično življenje

Na številne pozive k zmanjševanju nasilja v sredstvih javnega obveščanja se je odzval ameriški ombudsman za svobodo govora in tiska (First Amendment Ombudsman).